

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 4 (6)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 4-son 2026 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

4

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Юлдашев Ш.Г. Конвергенция и поляризация развитых и развивающихся стран в эпоху развития искусственного интеллекта.....	8
Mamatov B.S. Foreign investment is an important factor of economic growth.....	15
Raximova K.N. Raqamli iqtisodiyot sharoitida telekommunikatsiya kompaniyasining rivojlanish tendensiyasi.....	22
Karimov Sh.X. Turizmni barqaror rivojlantirishda hududiy boshqaruv omillarining ahamiyati.....	26
Raximov D.Sh. To‘qimachilik sanoatida diversifikatsiya darajasi va iqtisodiy samaradorlik ko‘rsatkichlari tahlili.....	30
Rashidova K. Asalarichilik mahsulotlari bozorida marketing faoliyati samaradorligini oshirish.....	32
Хакимов Д.Р. Процессы, возможности и ограничения экономической интеграции между Республикой Узбекистан и Китайской Народной Республикой.....	37
Olimjanova Sh.O., Eshonqulov I.N. O‘zbekistonda agrar munosabatlarni takomillashtirishda resurs tejamkor texnologiyalarni joriy etish masalalari.....	42
Valikulov Sh.Z. O‘zbekistonda neft-gaz sanoatiga investitsiyalarni jalb qilishning institutsional muammolari va yechimlari.....	48
Ganieva L.S. Bojxona xizmatlari samaradorligini oshirishning nazariy asoslari.....	52
Axrorova N.U. Turizm xizmatlaridan tajriba iqtisodiyotiga o‘tish: evolyutsion tahlil.....	56
Kamilova A.N. Sanoat ishlab chiqarish korxonasida mehnatni normalashtirish menejmentini tashkil etish va takomillashtirish yo‘llari.....	61
Umurzakova Z.S. Sanoat korxonalarida ishlab chiqarish quvvatlaridan foydalanishni takomillashtirish chora-tadbirlari.....	66
Abdiyeva D.K. Priority directions for improving the national logistics policy in Uzbekistan.....	69
Xalimova N.J. Kreativ turizm: nazariy asoslar va ta’riflar qiyosiy tahlili.....	74
Maxramova N.Y. Strategik menejmentda qadriyatlar zanjiri: raqobatbardoshlikni oshirishning konseptual asoslari.....	78
Zaxirova G., Shavkatova N.O’. O‘zbekistonda turizmni rivojlantirish masalalari.....	82
Maxmudov H., Muxtarova G., Maxmudov H. Ekologik muommolar va ularning mamlakat iqtisodiyotga ta’siri.....	86
Umurzakova M.N., Gulahmadov Sh.A. Davlat ichki va tashqi qarzlarning ijobiy va salbiy jihatlar tahlili.....	89
Xasanov I.M. O‘zbekistonda mulkchilik munosabatlarning transformatsiyasi: tadbirkorlikni rivojlantirish omili sifatida.....	94
Abdullayev M.G’. Personalni boshqarish tizimining ilmiy-nazariy asoslari va uning korxona samaradorligiga ta’siri.....	101
Адилов Б.Б., Абдуллаева М.К. Ўзбекистонда саноат корхоналарини ривожлантириш, тенденциялари.....	105
Абдуғаниев Ё.Ж. Яшил иқтисодиёт - барқарор ривожланиш мақсадларининг янги парадигмаси сифатида.....	112
Xusanboyeva T.M. Talabalarning iqtisodiy tafakkurini shakllantirishda to‘garaklarning o‘rni va ahamiyati.....	116
Xashimova S.N. O‘zbekiston milliy yashil taksonomiyasi mohiyati va ahamiyati.....	120
Mitillayev I.T. Tijorat banklarida kredit risklarini baholashda zamonaviy scoring modellari va ularning samaradorligini oshirish yo‘llari.....	124
Бобоқулова М.Ғ. Инвестиция муҳити ва Ўзбекистондаги инвестиция жараёнларининг динамикаси.....	127
Bekberganova M.R. “O‘zbekistonda sug‘urta kompaniyalari tushumlarining ekonometrik tahlili”.....	134
Рахимова М.Ш. Модернизация системы социальной защиты.....	138
Oqboyev A.R. Tadbirkorlik subyektlari eksport salohiyatini xalqaro standartlar asosida oshirish yo‘llari....	142
Djumanova R.F. Aholi turmush sifatini baholashning metodologik yondoshuvlari.....	147
Mamatov B.S., Umurzakova M.N. Davlat tibbiy sug‘urta tizimida bepul xizmatlar, reimbursasiya va foydalanish shartlari.....	154
Ешимбетов У.Х. Қишлоқ хўжалигини ҳудудий ташкил этиш ва иқтисослаштиришнинг илмий асослари.....	158
Xodjaeva F.K. Sanoat ishlab chiqarishini tartibga solishning iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish....	167
Yusupova M. Hududlarda ayollar va yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishda institutsional qo‘llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish.....	171
Abduxalilov B.Z. O‘zbekistonda IT provayderlar xizmatlari raqobatbardoshligini oshirish: huquqiy va institutsional asoslar.....	175
Abdisamatov A.A. Tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	178

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 4-son 2026 yil

Abdusalomov I.J. Korxonalarda chiqindilarni boshqarish tizimini takomillashtirish va uning moliyaviy natijalarga ta'siri.....	182
Amirov L.F., Sokhibjonova S.S. Directions for increasing agricultural product exports in the context of a green economy.....	185
Boltaxo'jayeva I.O'. Ways to improve the enterprise management system based on modern management models.....	191
Dehqonov U.M., Sativaldiyeva G. Korxonalarda bo'nak to'lovlari hisobining moliyaviy hisobotga ta'siri va ularni optimallashtirish bo'yicha tahliliy yondashuvlar.....	195
Isoqova M.A. O'zbekistonda yashil energiyadan foydalangan holda kichik biznesni rivojlantirishning institutsional va moliyaviy mexanizmlari.....	199
Mamadaliyev B., Teshaboyev J. Korxonalarda mehnatga haq to'lash hisobini avtomatlashtirish va audit samaradorligini oshirish yo'llari.....	202
Poziljonov M., Teshaboyev X. Davlat muassasalarida asosiy vositalarning hisobini takomillashtirish va ulardan foydalanish samaradorligini oshirish.....	206
Rustamova F.A. Qishloq hududlarida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatining iqtisodiy samaradorligini oshirishda innovatsion yondashuvlarning roli.....	209
Tursunboyev Q.O. Transport xizmatlari ko'rsatish sohasida kichik tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishning xorijiy tajribalari.....	213
Umarov T.S. Hududlarda qurilish korxonalarini faoliyatini samarali tashkil etishni ekonometrik modellash va prognozlash.....	216
Xo'jaliyev A.O., Avilov N. Moliyaviy natijalar hisobi va auditda raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi.....	220
Xomidov T.T., Arziboyeva R.S. Bank aktivlarining tarkibi va ularni boshqarish omillari.....	223
Xusainov M. Sanoat korxonalarida mahsulot tannaxsini kalkulyatsiya qilish tizimini takomillashtirishning metodologik asoslari va audit mexanizmlarini rivojlantirish.....	227
Begaliyeva M.A., Egamshukurova N.R. Jahon savdo tizimi va milliy iqtisodiyot uchun uning ahamiyati..	231
Gulimboyev S.I. Korxonalarda moliyaviy resurslar taqsimotining zamonaviy usullari.....	235
Ibodov J.Q. Moliyaviy tizimning xizmatlar sohalari va bo'g'inlari.....	239
Jumabayeva K.B. Xalqaro pensiya tizimi modellari va ularning mintaqaviy tamoyillari.....	243
Khusanova Z.R., Yo'ldasheva Z.U. Global trends in the development of international tourism services....	249
Sadullayev M.D. Sanoat korxonalari innovatsion faoliyatini boshqarish.....	252
Tilabov N.T. Davlat qarz siyosatini samarali boshqarish strategiyasini takomillashtirish.....	256
Toshtemirov Y.N. O'zbekistonda logistik faoliyatni rivojlantirishning hozirgi darajasi.....	264
Toshtemirova Z.M. Mahalla institutining iqtisodiy integratsiya jarayonlaridagi strategik ahamiyati.....	268
Uralov E.O. Surxondaryo viloyati xududida sanoatni shakllanishi va rivojlanishi.....	273
Xursanova F.Sh. Budjetlararo munosabatlarning iqtisodiy mazmuni.....	278
Yuldasheva G.A. Investitsion qarorlarni kabul qilishda moliyaviy tahlilning ahamiyati va roli	282
Абдуллаева Р. Тadbirkorlikning zamonaviy kuryentlari.....	287
Юлдашев А. Фаргона вилояти маҳаллаларида инвестиция фаоллигини оширишнинг институционал асослари	292
Abdumalikova Z., Razakova B.S. O'zbekiston sug'urta bozorini moliyaviy texnologiyalar (insurtech) asosida rivojlantirish: imkoniyatlar va yo'nalishlar.....	294
Azimov B.F. Milliy innovatsion tizimni boshqarishda tashkiliy-institutsional va moliyaviy-iqtisodiy mexanizmlarning roli.....	300
Begaliyeva M.A. Raqamli iqtisodiyot sharoitida oliy ta'lim tizimida sifat menejmentini samarali joriy etishning ahamiyati.....	304
Dawletmuratov A.M. Xizmatlar bozorini rivojlantirish orqali bandlikni oshirish va daromadlarni ko'paytirish mexanizmlari.....	308
Karimova L.S., Jabborov A.A. O'zbekistonda raqamli iqtisodiyot: holati, muammolar va rivojlanish istiqbollari.....	313
Maxmudov F.U. Oliy ta'lim muassasalarida moslashuvchan marketing strategiyalarini ishlab chiqish mexanizmlari.....	319
Navruz-zoda L.B. Kichik biznes subyektlarining kadrlar salohiyati va bilim infratuzilmasiga bo'lgan talablari: Buxoro viloyati misolida.....	323
Nishonboyev D.E., Abdumalikov S.T. Chorvachilik tarmog'ini innovatsion boshqaruv asosida rivojlantirish istiqbollari.....	327

Nurmirezayeva N.R. Valyuta kursi o‘zgarishining eksport-importga ta’siri: O‘zbekiston misolida amaliy baholash.....	331
Rahimov A.M. Hududiy iqtisodiyotni rivojlantirishda qayta ishlash sanoatini rivojlantirishning samarali mexanizmlarini takomillashtirish.....	335
Ibragimova G.S. Ta’lim sifatini baholashning xalqaro tajribasi va uni joriy etish.....	339
Ravshanova M.M. Hududiy iqtisodiy salohiyatni baholashda zamonaviy raqamli texnologiyalardan foydalanish va ularning elektron tijorat tizimidagi o‘rni.....	343
Ro‘ziboyeva M. O‘zbekistonda ishchi kuchi migratsiyasi va iqtisodiy o‘sish darajasining o‘zgarish dinamikasi.....	347
Saidova F.K., O‘rozov Sh. Korporativ ijtimoiy mas’uliyat (CSR) va yashil iqtisodiyot: logistika sektorida boshqaruv strategiyalari.....	350
Sultonov S.N. Hududlarda klasterlarini investitsion - innovatsion rivojlantirish istiqbollari (Qashqadaryo viloyati misolida).....	354
Sultonova D.U. Korxona iqtisodiyotida resurslarni boshqarishning raqamli-integratsiyalashgan modelini takomillashtirish.....	358
To‘raxojayev H.H., Hoshimov P.Z. Islomiy banklarning ishlash tamoyili va islom moliya tizimining O‘zbekiston iqtisodiyotiga tadbiqu.....	362
Tursunova N.U. Bridging the innovation gap: development-focused entrepreneurship support and international intermediaries.....	368
Акрамова Г.А. «Роль женщин-ученых в совершенствовании механизмов коммерциализации ремесленных услуг Узбекистана в условиях цифровой экономики».....	374
Болтаев Ж.А. Трансформация банковского сектора в условиях цифровизации мировой экономики..	379
Жунайдуллаев М.А. Жанубий Кореяда рақамли таълим технологиялари орқали индивидуал спортчиларини тайёрлаш тизимини бошқаришнинг миллий хусусиятлари.....	384
Митрушова М.Л. Интеллектуальный капитал как ключевой фактор инновационного развития предприятия.....	388
Муродов О.У. Барқарор ривожланиш тушунчаси ва унинг иқтисодий, ижтимоий ҳамда экологик мезонлари.....	392
Саидова Г., Ибрагимова К., Қурбонов А. Рақамли трансформация шароитида енгил саноат корхоналари маҳсулотларининг халқаро рақобатбардошлигини ошириш стратегиялари.....	396
Sarkarov S.Z. O‘zbekistonda qurilish sohasining texnologik bisqichlar kesimida rivojlanishi.....	401
Minojiddinova N.M. Aksiyadorlik jamiyati korxonalarida xodimlarni samarali boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanish istiqbollari.....	406
Ruzmetova I.Y. Xorazm viloyati iqtisodiyotida kichik biznesning o‘rni.....	410
Qudratov D., Ismoilov A. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning tarmoqlar rivojidadagi o‘rni.....	414
Qodirov H.D. Soliq ma’muriyatchiligini takomillashtirish orqali davlat byudjeti daromadlarini barqaror oshirish yo‘llari.....	417
Kinjayev K.N. Banklarda kreditlar tasnifini yaxshilash orqali rentabellikni ta’minlash yo‘llari.....	421
Макушина А.Ю. Государственная поддержка экспортного потенциала субъектов малого предпринимательства в Республике Узбекистан.....	424
Rejapov X.X., Oxunjonova K.K. Ixtisoslashtirilgan savdo majmualarini moliyaviy resurslarini shakllantirish va ishlatish yo‘nalishlari – Bek Baraka savdo majmuasi misolida.....	430
Махкамова Н.С. Роль государственно-частных партнерств (ГЧП) в продвижении устойчивого развития	434
Avilov N., Muhammadova G. Korxonalarda materiallar harakatining auditi va iqtisodiy tahlili.....	441
Abdullayeva R.G., Raxmonova I.S. O‘zbekiston qishloq hududlarida bandlikni ta’minlash holati va rivojlanish tendensiyalari.....	444
Yusupova M.B. Ustama ishlab chiqarish xarajatlarini taqsimlashning ABC usuli.....	447
Toshpo‘latov M.A. Ta’lim loyihalarida moliyaviy mablag‘lardan samarali foydalanishning xususiyatlari...	452
Hamidova Sh., Ahmadaliyeva H. Kapital qo‘yilmalarning samaradorlik tahlili.....	458
Хамракулов С.М. Собственный капитал в функционировании экономических субъектов Республики Узбекистан.....	461
Zayavitdinova N.M. Raqamli platformalar asosida xizmat ko‘rsatish korxonalarida boshqaruv samaradorligini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari.....	465
Turg‘unov T.S. O‘zbekistonda aholi turmush darajasini statistik taxlil qilishning ahamiyati.....	469
Ботирова З.Қ. Рақамли иқтисодиёт шароитида даромадларни бошқаришнинг хусусиятлари....	475
Бегимова Н.К. Меҳнат бозорида гендер тафовутларининг келиб чиқиш сабаблари.....	481

**O‘ZBEKISTONDA AHOLI TURMUSH DARAJASINI STATISTIK TAXLIL QILISHNING
AHAMIYATI**

ЗНАЧЕНИЕ СТАТИСТИЧЕСКОГО АНАЛИЗА УРОВНЯ ЖИЗНИ В УЗБЕКИСТАНЕ

**THE IMPORTANCE OF STATISTICAL ANALYSIS OF THE STANDARD OF LIVING IN
UZBEKISTAN**

Turg‘unov Tursunboy Sobirovich Buxgalteriya hisobi kafedrası dotsenti

Annotatsiya

Ushbu tashkilot O‘zbekistonda aholi turmush darajasini statistik o‘rganishning nazariy-metodologik asoslari va amaliyotdagi masalalariga bag‘ishlangan. Tashkilotda O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasining 2020-2025 yillardagi ma‘lumotlari, xalqaro taqqoslash metodikalari asosida turmush darajasini baholashning o‘ziga xos xususiyatlari o‘rganilgan.

Tashkilotda ijtimoiy-iqtisodiy ko‘rsatkichlarning statistik tahlili vositasida turmush darajasini oshirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: turmush darajasi, statistik tahlil, aholi daromadi, ijtimoiy-iqtisodiy ko‘rsatkichlar, Djini koeffitsiyenti, demografik tendensiyalar,

Данное исследование посвящено теоретико-методологическим основам и практическим вопросам статистического изучения уровня жизни населения Узбекистана. В исследовании изучены особенности оценки уровня жизни на основе данных Государственного комитета Республики Узбекистан по статистике за 2020–2025 годы и методов международных сопоставлений.

В ходе исследования разработаны предложения по повышению уровня жизни посредством статистического анализа социально-экономических показателей.

Ключевые слова: уровень жизни, статистический анализ, доходы населения, социально-экономические показатели, коэффициент Джини, демографические тенденции, Узбекистан.

This research examines the theoretical and methodological foundations and practical aspects of statistically studying the standard of living of the population of Uzbekistan. It examines the specifics of assessing living standards based on data from the State Statistics Committee of the Republic of Uzbekistan for 2020–2025 and international comparison methods.

The study developed proposals for improving living standards through statistical analysis of socioeconomic indicators.

Keywords: living standards, statistical analysis, population income, socioeconomic indicators, Gini coefficient, demographic trends, Uzbekistan.

Aholi turmush darajasi – bu aholining hayot kechirishi uchun zarur bo‘lgan moddiy va ma‘naviy ne‘matlar bilan ta‘minlanishi va kishilar ehtiyojining ushbu ne‘matlar bilan qondirilish darajasidir.

Bugungi kunda jahon iqtisodiyotida aholi turmush farovonligini oshirish, kambag‘allik va qashshoqlik darajalarini kamaytirish bo‘yicha tizimli ishlar amalga oshirilmoqda. Jahondagi xalqaro tashkilotlar, jumladan, Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT) tomonidan 2015 yilda qabul qilingan “2030 yilgacha mo‘ljallangan barqaror rivojlanish maqsadlari dasturi”da ham asosiy diqqat e‘tibor, jahonning turli darajada taraqqiy etgan mamlakatlarida yashayotgan aholining turmush darajasini oshirishga, ijtimoiy-iqtisodiy qo‘llab-quvvatlash, ekologik buzilishning oldini olgan holda aholi salomatligini asrashga qaratilgan.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi «2022 — 2026 Yillarga mo‘ljallangan yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida»gi PF-60-sonli farmonida ham «Inson qadrini yuksaltirish va erkin fuqarolik jamiyatini yanada rivojlantirish orqali xalqparvar davlat barpo etish» kabi ustuvor vazifalar belgilab berildi. Xususan 2026 yilga qadar ehtiyojmand aholi ijtimoiy nafaqa va moddiy yordam bilan to‘liq qamrab olish vazifasi belgilangan.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023 yil 11 sentyabrdagi PF-158-son Farmoni bilan tasdiqlangan «O‘zbekiston — 2030» strategiyasi va uni tegishli yillarda amalga oshirish bo‘yicha chora-tadbirlarda ham Barqaror iqtisodiy o‘sish orqali aholi farovonligini ta‘minlashga alohida e‘tibor qaratilgan.

Aholi turmush darajasini statistik o‘rganish zamonaviy ijtimoiy-iqtisodiy tashkilotlarning dolzarb yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. O‘zbekistonda bozor iqtisodiyoti sharoitiga o‘tish va ijtimoiy siyosatni amalga oshirish jarayonida aholi turmush darajasini baholash va uni oshirish bo‘yicha ilmiy asoslangan yondashuvlarni ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi.

Dunyo mamlakatlari orasida aholi turmush darajasi va farovonligini ifodalashda turli atamalar va tushunchalar qo‘llaniladi. O‘zbekistonda aholining moddiy, ma‘naviy hamda ijtimoiy ehtiyojlari qondirilish darajasini ifodalaydigan «turmush darajasi» atamasi kengroq qo‘llaniladi. Bunday tavsif ko‘proq turmush darajasi statistikasini xarakterlaydi va bu – ko‘plab omillar yig‘indisi ta‘sirida bo‘lgan o‘zgaruvchan jarayondir.

Agar bu atamaga to‘liq ta‘rif beradigan bo‘lsak, turmush darajasi, bu – jismoniy, ma‘naviy va ijtimoiy ehtiyojlarning rivojlanish darajasi, qondirilganlik miqyosi va ularni qondirish uchun yaratilgan imkoniyatlarni aks ettiruvchi kompleks ijtimoiy-iqtisodiy kategoriyadir.

Statistika amaliyotida aholining turmush darajasi quyidagi toifalarga ajratilgan xolda o‘rganiladi.

- To‘q turmush darajasi – insonning jismoniy va aqliy kuch-quvvatini to‘la tiklash uchun qulay sharoitlarni ta‘minlaydigan ne‘matlardan foydalanish
- Normal darajasi – insonning jismoniy va aqliy kuch-quvvatini to‘la tiklash uchun qulay sharoitlarni ta‘minlaydigan ilmiy asoslangan me‘yorlar bo‘yicha oqilona foydalanish
- Kambag‘allik –mehnat uchun resurslarni qayta yaratishning quyi chegarasi sifatidagi ish qobiliyatini saqlash darajasida ne‘matlarni iste‘mol qilish
- Qashshoqlik –foydalanilishi insonning yashash qobiliyatini saqlash imkoniyatinigina beradigan ne‘matlar va xizmatlarning biologik mezonlar bo‘yicha yo‘l qo‘yladigan minimal turlarini iste‘mol qilish

Shu bilan birga statistik o‘rganish davomida quyidagi ko‘rsatkichlarga ham alohida e‘tibor qaratish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Aholi turmush darajasi aholining daromadlari va xarajatlari o‘rtasidagi nisbat orqali belgilanadi.

Aholi turmush darajasining yuksalishiga ta‘sir qiluvchi eng katta omillardan biri – bu aholi daromadlari hisoblanadi.

Statistik tahlil davomida aholining daromadlari turli usullar va ko‘rsatkichlar yordamida o‘rganiladi. Aholi daromadlari nominal va real daromadlarga bo‘linadi.

Nominal daromad aholi muayyan pul summasi shaklida olgan daromad bo‘lib, inflyatsiya ta‘sirida uning xarid qobiliyati pasayishi mumkin.

Real daromad — pul shaklidagi daromadga amalda qanday miqdorda iste‘mol buyumlari va xizmatlar xarid etish mumkinligini ko‘rsatadi.

Statistik tahlillarni amalga oshirish va aholining turmush darajasini baholashda aholi jon boshiga hisoblangan real daromad ko‘rsatkichidan keng foydalaniladi.

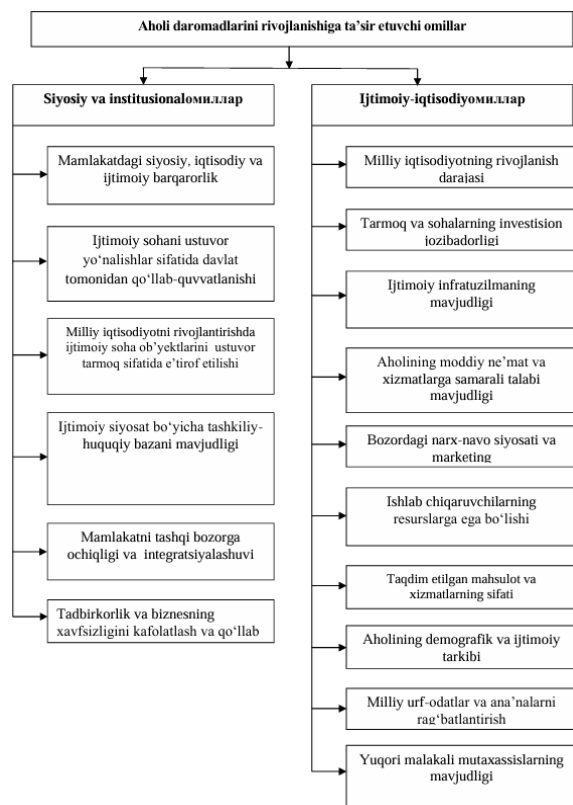
Real daromad nominal daromad hajmini iste‘mol narxlari indeksi (inflyatsiya darajasi)ga bo‘lish orqali aniqlanadi.

Shuning uchun, aholi daromadlarini yillar va hududlar bo‘yicha taqqoslaganda nominal daromaddan emas, real daromaddan foydalaniladi.

Shu bilan birga real daromad aholi turmush darajasining umumlashgan va yaxlit ko‘rsatkichi hisoblanadi.

Ta’kidlash joizki keyingi yillarda mamlakatimiz aholisining umumiy daromadlari, shunga mos ravishda real daromadlari sezilarli darajada o‘sganligini kuzatish mumkin.

Aholi daromadlarini o‘zgarishiga ta’sir etuvchi siyosiy va institutsional omillar tarkibidagi siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlik, davlat tomonidan qo‘llab quvvatlanish va biznesning xavfsizligini kafolatlash kabi omillar namoyon bo‘ladi. Ijtimoiy-iqtisodiy omillar tarkibida ko‘rsatib o‘tilgan omillar esa ishlab chiqarishni rivojlantirish, biznesni rag‘batlantirish, turli salohiyatlardan va inson kapitalidan maqsadli foydalanishni inobat oladi.

Ushbu omillar umumiy holatda aholi daromadlarini o‘zgarishiga va dinamikasiga kompleks ta’sir ko‘rinishida o‘z ta’sirini o‘tkazadi.

Aholining moddiy farovonlik darajasiga ko‘ra tabaqalanishini o‘rganish usullaridan biri aholi jon boshiga to‘g‘ri keladigan pul daromadlarini darajasi bo‘yicha taqsimlash hisoblanadi.

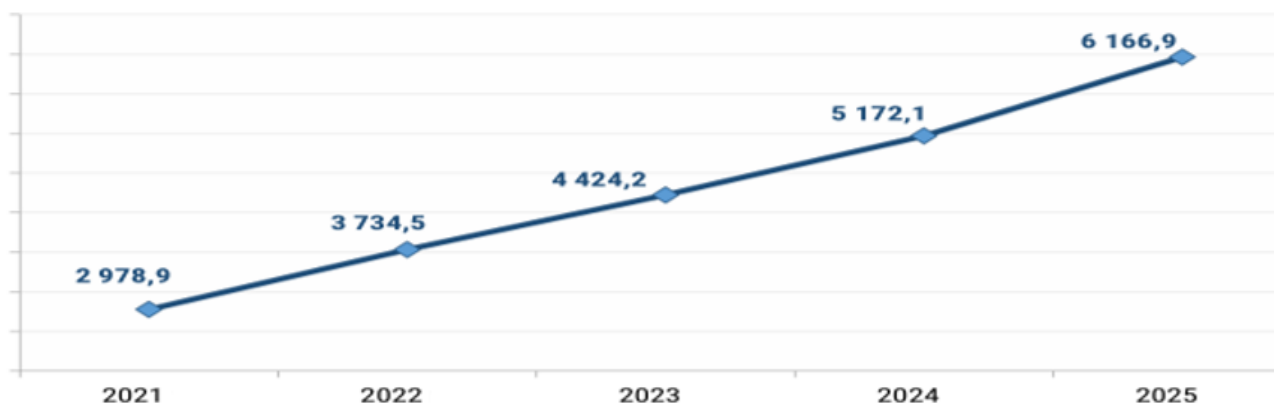
Hozirgi kunda mamlakatimizda aholi daromadlarining rivojlanishi uchun siyosiy hamda ijtimoiy shart-sharoitlar yaratilgan desak to‘g‘ri bo‘ladi. Ya’ni ayni vaqtda iqtisodiy faol aholi o‘zining daromadlarini rivojlantirishlariga keng yo‘l ochilgan bo‘lib, daromadlarga ijobiy ta’sir qiluvchi omillardan oqilona foydalanishning o‘zi kifoya qiladi.

Aholining daromadlari uning xarajatlariga nisbatan qancha ko‘p bo‘lsa aholi turmush darajasini oshirish imkoniyatlari shunchalik yuqori bo‘ladi.

Aholi turmush darajasini oshirishda asosiy omillar makroiqtisodiy sharoitning qulayligi, iqtisodiy o‘sishning tez sur’atlarda ro‘y berishi, iqtisodiyotda tarkibiy o‘zgarishlarning amalga oshirilishi va aholini

1-rasm. Aholi daromadlarini rivojlanishiga ta’sir etuvchi omillar.

ijtimoiy himoyalash kuchaytirilishi hisoblanadi

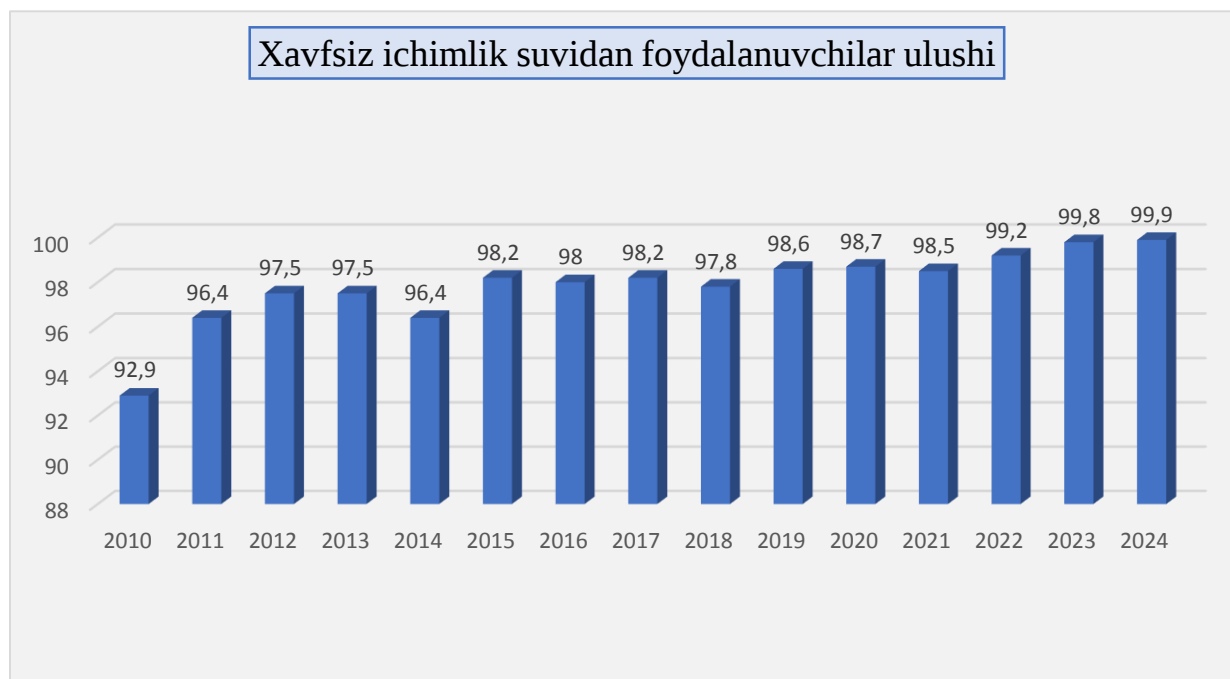
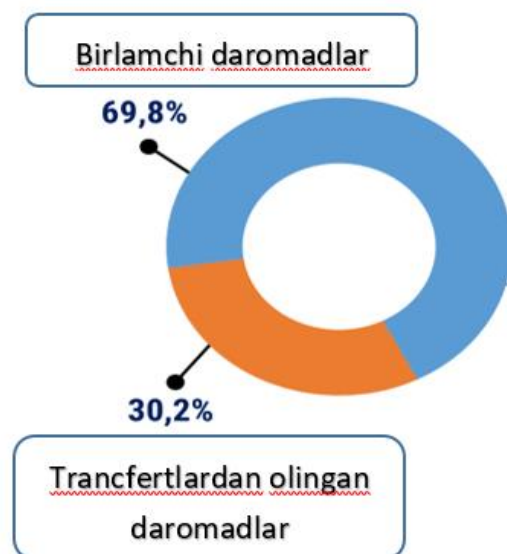

2-rasm. O‘zbekiston Respublikasida o‘rtacha o‘ylik ish haqining o‘zgarishi, ming so‘m.

O‘tkazilgan tahlil natijalarida keyingi yillarda aholi turmush darajasiga ta’sir qiluvchi asosiy omillardan biri ya’ni asosiy ish haqidan keladigan daromadlar sezilarli darajada o‘sganligini ko‘rishimiz mumkin.

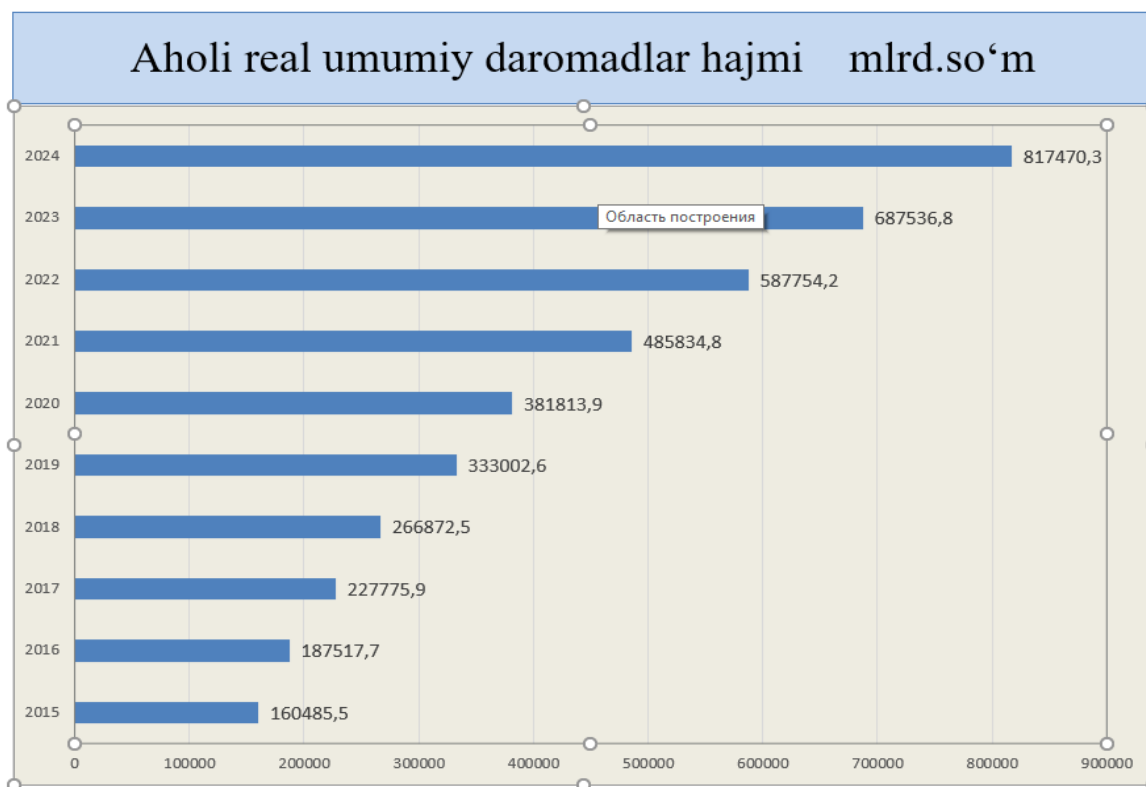
Yuqorida ta’kidlanganidek Aholi turmush darajasini oshirishda asosiy omillar yana biri aholini ijtimoiy himoyalash tizimining kuchaytirilishi hisoblanadi. Statistik tahlillar shuni ko’rsatadiki keyingi yillarda aholi daromadlari tarkibida transfertlardan olingan daromadlar salmog’i 30 % dan ortgan, bu esa hozirgi kunda mamlakatimizda aholi yashash sharoitlarini yaxshilash, aholining kam ta’minlangan qatlamlarini ijtimoiy himoyalashga qaratilgan isloxlarning talab darajasida amalga oshirilayotganligidan dalolat beradi.

Statistik ma’lumotlarga ko’ra hozirgi kunda dunyodagi qariyb 1.5 mlrd. Aholi toza ichimlik suvi tanqisligidan aziyat chekmoqda. Aynan mazkur sohada amalga oshirilayotgan oqilona siyosat natijasida hozirgi kunda mamlakatimizda istiqomat qiluvchi aholining xavfsiz ichimlik suvi bilan ta’minlanishiga alohida e’tibor qaratilgan va mamlakatning olis hududlaridagi aholi yashash joylarida toza ichimlik suvi bilan ta’minlanish talab darajasida desak mubolag’a bo’lmaydi.

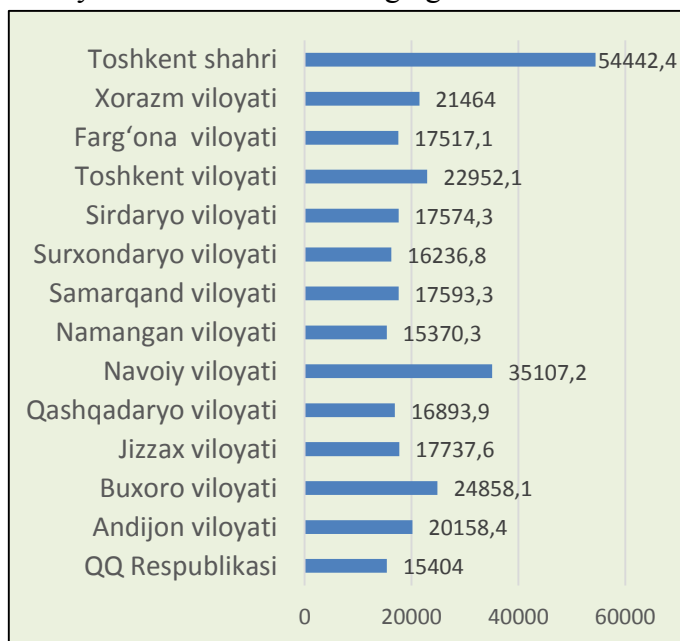
3-rasm. 2010-2024 yillarda O‘zbekiston Respublikasida aholining xavfsiz ichimlik suvi bilan ta’minlanish darajasining o‘zgarishi.

Ta’kidlash joizki hozirgi kunda mamlakatimiz aholisining turmush darajasida bir qator ijobiy o‘zgarishlar amalga oshirilgan. Statistik ma’lumotlar tahliliga nazar tashlaydigan bo‘lsak oxirgi yillarda mamlakatimizda istiqomat qilayotgan daromadga ega bo‘lgan shaxslarning yillik daromadlari hajmi o‘sib bormoqda, bu esa albatta aholi turmush darajasida sezilarli ijobiy o‘zgarishlarga o‘zining ta’sirini o‘tkazadi.

4-rasm. 2015-2024 yillarda O‘zbekiston Respublikasida aholi real umumiy daromadlar hajmining o‘zgarishi.

Jadval ma’lumotlaridan ko‘rinadiki mamlakatimiz aholisining real umumiy daromatlari oxirgi besh yil davomida keskin o‘zgargan.

Aholi daromadlarining o‘zgarishini tahlil qilishda mamlakatimiz hududlaridagi o‘zgarishlarni o‘rganish alohida o‘rin tutadi. Mamlakat aholisining turmush darajasiga ta’sir qiluvchi omillardan yana biri – bu hududlarda yaratilayotgan shart-sharoitlar va ulardan oqilona foydalanish hisoblanadi. Shuni ham unutmasligimiz kerakki mamlakatimizda kambag‘al toifaga mansub bo‘lgan aholi qatlamlarining mavjudligi amalga oshirilishi kerak bo‘lgan ishlar samaradorligini yanada oshirish va keng ko‘lamli chora-tadbirlarni amalga oshirish, aholi turmush darajasini statistik o‘rganishning metodologik asoslarini takomillashtirish va amaliyotdagi muammolarni bartaraf etish yo‘llarini ishlab chiqish va quyidagi asosiy vazifalarni bajarish zaruriyatini keltirib chiqaradi:

5-rasm. Aholi jon boshiga real umumiy daromadlar hajmi (hududlar kesimida)

Ma’lumki aholi turmush darajasini yuksalishida uning daromadlilik darajasi alohida ahamiyatga egadir. Tadqiqotchi olimlar tomonidan aholining daromadlariga ta’sir qiluvchi bir qator omillar doimiy o‘rganiladi va tahlil qilinadi. Jumladan:

- Tarmoq va sohalarning investitsion jozibadorligi

- Aholining moddiy ne‘mat va xizmatlarga samarali talabi mavjudligi
 - Bozordagi narx-navo siyosati va marketing
 - Hududdagi siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy holat
 - Ijtimoiy-iqtisodiy sohalarni rivojlanishini mahalliy hokimiyat tomonidan qo‘llab-quvvatlanishi
 - Iqtisodiyotni rivojlantirishda ijtimoiy soha obyektlarini ustuvor tarmoq sifatida e‘tirof etilishi
 - Ishlab chiqaruvchilar uchun tashqi bozorga chiqish imkoniyatlarini mavjudligi
 - Tadbirkorlik va biznesning xavfsizligini kafolatlash va qo‘llab-quvvatlash.
- Xulosa o‘rnida aytish mumkinki hududlarda mavjud ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy institutsional omillar ta‘sirini statistik tahlil qilib borish va alohida e‘tibor qaratish aholi turmush darajasini yanada yaxshilash va kambag‘al toifaga mansub bo‘lgan aholi qatlamlari salmog‘ini kamaytirish uchun xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy Majlis va O‘zbekiston xalqiga Murojaatnomasi [https://sputniknews-uz.com/trend/Mirziyoyevning Oliy Majlis SenatiQonunchilik palatasi azolariga Murojaatnomasi/](https://sputniknews-uz.com/trend/Mirziyoyevning_Oliy_Majlis_SenatiQonunchilik_palatasi_azolariga_Murojaatnomasi/)
2. Ayubjonov A.X. O‘zbekiston Respublikasi aholisi turmush darajasini statistik tadqiq qilish//O‘zbekiston iqtisodiyotini institusional rivojlantirish: yutuqlar, muammolar, yechimlar” mavzusidagi respublika ilmiy amaliy konferensiyasi ilmiy maqolalar va ma’ruza tezislari to‘plami (2-qism). Toshkent, TDIU, 2016
3. B. G‘oyibnazarov “Statistika Uslubiyoti va Amaliyoti” Toshkent - 2019
4. “Aholi turmush darajasi va inflyasiya” O‘zbekiston Respublikasi markaziy banki Axborot-taxliliy ma’lumotlari
5. [https:// stat.uz](https://stat.uz)